

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. De homicidio voluntario, & casuali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

habilitate licere diximus dirigere medicamenta directè ad foetum inanimatum propellendum tendentia; ita idem liceat: Primò, ad servandam famam, seu honorem, & consequenter vitam puellæ, vel Monialis prægnantis ex adulterio, vel sacrilegio? Secundò, ad evitandum periculum illius mortis, quod aliàs experta puella est in parturiendo? Inanimatum dixi; nam ad animatum nunquam licere, *num. 3.* iam docuimus.

6. Dico iam tertio: licet Torrelli, Bordonus, Lezana, Trull. Apud Dianam, p. 3. *tr. 5. ref. 11.* & p. 6. *tr. 8. ref. 37.* eodémque teste quidam doctissimus ex Soc. Iesús, concedant, ut probabile: Communis tamen sententia DD. apud eundem meritò in utroque casu negat; Imò audio (ait Diana, d. p. 6. *tr. 8. ref. 37.*) affirmativam sententiam fuisse damnatam in Congregatione S. Officij. Ratio est, quia periculum est distans, aliisque modis vitari potest; & foetus non est aggressor. Adde periculum evidentissimum aperiendi viam ad multa incommoda, cum gravi Reipubl. pernicio; si hæc licentia concedatur.

Pæna, & solutio abortus.

7. Quando foetus est animatus, præter alias pænas temporales incurrit irregularitas, & excommunicatio lata sententiæ, à provocantibus abortum, hoc est, à tradentibus, vel consulentibus, vel cooperantibus, vel iuvantibus ad abortum. Ab ipsis accipientibus potionem, ut abortiant, negat Naldus apud Bordonum *max* citandum, cui assentitur idem *num. 3. contr. 41. num. 6.* & Ioannes de Lugo in *Resp. lib. 2. d. 4.* valde propendit non valde incurri excommunicationem: quia de illis in Textu non est, quoad excommunicationem, expressa mentio: verum incurri contendit Dicastillus, *lib. 2. de iust. tr. 1. d. 10. d. 13. n. 179.* cum Bonacina, de *res. d. 2. quest. ult. sect. 1. punct. 7. n. 6.* utrumque probabile.

Quando autem foetus non est animatus, nulla irregularitas, nullaque excommunicatio incurritur. Sic Bonac. *ibid.* Quod si anceps sis, fuerit necne animatus; quamvis peccatum sit eius abortum procurare, ut notat signatè Sanchez de *matr. lib. 9. d. 20. n. 7.* tamen non incurri irregularitatem, nec excommunicationem dixi *suprà, lib. 1. c. 3. §. 7. v. Causus, & censura referu. num. 1. & v. irregularitas num. 2.*

8. An autem excommunicatio hæc sit reservata, dubitat nonnemo. Sed certè per Sixtum V. erat reservata, nunc per Gregor. XIV. sic eiusmodi rigor est temperatus: *Apeccato* (inquit Gregorius XIV. Sedes Apostolica n. 2.) *Et ab excommunicatione quilibet Presbyter tam secularis, quam cuiusvis Ordinis Regularis, ad Fidelium Confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam, & liberam, in foro conscientie tantum absolvendi habeat facultatem.* Hæc Pontifex. Vbi nota, quamvis hodie non sit hæc excommunicatio Summo Pontifici reservata; tamen neminem posse ab illa absolvere, nisi (Ita Sylvius, quem sequitur, citatque Bassæus, in *Florib. v. Abortus.*) specialiter ab Episcopo deputetur. Episcopo, inquam; nam propterea non est admittenda sententia asserens posse Confessarium Regularem, deputatum à suo Provinciali ad illam absolvendum; non est, inquam admittenda; siquidem Pontifex non solum disponit, hunc Confessarium deputandum esse ab Ordinario, sed ab Ordinario loci. Qualis certè nunquam est Provincialis.

Notat autem Bauci, in *sel. q. 48. Pet. 6.* satis esse, si quis habeat ab Episcopo facultatem absolvendi ab omni casu, & censura tali Episcopo reservatis, nec esse necesse Episcopum dare facultatem ad abortum specialiter absolvendum, ut ego memini me notasse *lib. 3. meth. Confess. cap. 7. num. 8.*

9. Censeo tamen à Regularibus Mendicantibus, eorumque Privilegium participantibus, ex duplici alio capite posse illam absolvi. Primò, si ij habeant privilegium univèrsale absolvendi ab omni censura Episcopo reservata. Secundò, si habeant simile privilegium ab-

olvendi ab omnibus casibus Pontificiis, quamvis solam extra Bullam Cœnæ. Ratio est, quia in utroque casu iam essent sufficienter deputati. Lege Bonacin. l. 9. de *cenfursis, disp. 2. part. 10. num. 16.* apud eundem Bassæum *ibid. fin.* Ab irregularitate ex abortu occulto, non potest Episcopus dispensare, docet Sperellus, *part. 2. dec. 112. num. 6.* ex constitutione Sixti V. non moderata in hoc à Gregor. XVI. An autem hæc duo privilegia Religiosi habeant; *lib. 3. opus. Methodi Confess. cap. 7. §. 4.* debemus.

CAPUT III.

De Homicidio iniusto Proximi.

§. I. De Homicidio voluntario, & præsertim, de casuali.

1. Homicidium aliud esse voluntarium, hoc est, volitum, seu intentum, sive in se, sive in causa; aliud esse casuale, præter intentionem agentis, notum est omnibus. Homicidium autem voluntarium innocentis est mortale, ac inducere irregularitatem ex delicto; nimis item est omnibus exploratum. De casuali ergo solum hic remanent aliqua notata digna. Pro quo.

2. Adverto secundò, effectum ex causa dupliciter id qui possit: Primò semper, aut plerumque, ut mors ex veneni potu, vel gravi vulnere in capite, vel simili modo periculoso. Secundò raro, & in paucis, ut ex iactu bombardæ contractio ipsius, & circumstantium interimiam, quoties effectus est præter intentionem, sive sit primo modo, sive secundo, dicitur à Doctoribus casualis. Sic Tolet. *lib. 1. c. 71. §. alterum membrorum*: ita tamen, ut si raro, dicatur casualis strictè; si plerumque, vel semper dicatur missus strictè, & minus propriè casualis; sed tamen absolute casualis, modò sit præter intentionem. Nam propterea S. Thomas 2.2. *quest. art. 8. ad. 2.* innotuit pueri, quod mater prægnans percussa fuerit, sine intentione occisionis, casualem appellet: cum tamen, ut idem ibidem affirmat, ut plurimum ex percussione prægnantis sequatur infantis interitus. Ad statuendum ergo, quando homicidium directum, de quo hic loquimur (nam de indirecto *max* §. 3.) sit voluntarium, quando casuale; cõsideranda est agentis intentio, ut quando effectus est interitus, vel prævisio in sua causa, licet raro sequi soleat. Dicitur voluntarium, vel si quis pulsans campanam intendat, vel prævideat, ut fallens decedens occidat hominem, quamvis id rarissimum sit. Contrà verò, si quis aliquem percussit gravi vulnere, sine intentione, ut mori sequatur, & nesciens ex ea percussione mortem securum si ea sequatur erit homicidium casuale & quidem utrobique mortale; sed gravius, quando ex tali percussione frequentius sequitur mors, minus grave, quando raro.

3. Dantur autem ad melius dignoscendum quatuor Regulæ ex Tolet. *lib. 5. cap. 7.* Prima, pro actione licita. Secunda, pro illicita. Tertia, & Quarta, pro omissione: quæ sunt etiam univèrsales Regulæ pro quocunque alio damno dato, ad effectum obligandi, vel non obligandi damnificantem, sed restitutione damni illati: quod hic noto, ne cum de radice restitutionis ex damnificatione disputabo, eadem repetere cogar. Sed iam singulas breviter explicemus.

Prima Regula.

Dans operam rei licitæ.

4. Dante te operam rei licitæ, si mors alterius sequatur ex illa actione licita, præter intentionem tamen tuam, quando nulla affuit culpabilis negligentia in evitanda alterius morte, nullum est peccatum. Quando autem affuit negligentia levis, est peccatum veniale: quando

Tertia Regula.

Omittens, seu non prohibens quod quis debet ex iustitia.

8. Omittens aliquid, ad quod tenebatur quis ex iustitia, si ex ea omissione sequatur mors, vel damnum alterius, tantum peccat, quanta est omissionis malitia. Quare, si Princeps, qui officio tenetur latrones coercere, id negligat, unde viatores occidantur, vel spoliuntur: Si Iustitiae Ministri non custodiant Civitatem, unde de nocte furta, & homicidia patrentur: Si dux exercitus, cum possit, Milites non coerceat; unde iniuste aliqui occidantur: imputabitur illis ad mortale contra iustitiam, vel veniale juxta gravitatem, levitatemque omissionis, seu negligentiae. Ita Navarr. Mol. Avila apud Dicastillum. lib. 1. tom. 1. de iust. d. 10. d. 14. num. 200. Ad quam gravitatem, vel levitatem cognoscendam, tria à prudenti viro sunt expendenda: Officium, quo quis fungitur: Pericula majora, vel minora, quae moraliter virgite: vel non virgite: Potentia, quam quis habet, ut evitentur homicidia, vel proximi damna.

Superius item lib. 1. cap. 3. §. 7. v. *Depositem* per aliam occasionem advertimus, negligentiam ejusdem gradus, quae in rebus non magni momenti est peccatum leve: esse culpam mortalem in rebus majoris ponderis.

9. Hoc pertinet, si quis occidatur ex notabili culpa Domini nutrientis animalia periculosa, & ea non custodientis; de qua re pluribus non multò post cap. 4. §. 2. & num. 9. Huc, si quis innocens condemnatur ad mortem, ex gravi injuria Advocati. Huc si quis infirmus moriatur ex notabili negligentia Medici. Huc ij omnes, in quibus adest obligatio ex iustitia, vel quasi iustitia. Nam propterea Layman. l. c. cap. 4. num. 8. cum Rodr. & Avila, idem putat esse sententiam de liberis comparatione parentum, & contra: cum inter illos non solum intercedat vinculum charitatis, sed quasi iustitiae obligatio naturalis: Quare si mulier manifestet fornicatio Patri propositum procurandi abortum, prole jam animata; & pater non impediat, si possit; irregularis fiet ex Layman citato: quia obligatur impedire ex quasi iustitia, licet neget Lessius. l. 2. capit. 9. num. 94. quod utrumque esse probabile, docet Dicastillus loc. cit. num. 220.

Quarta Regula.

Omittens, seu non prohibens quod quis debet ex Charitate.

10. Omittens aliquid agere, ad quod ex Charitate quis tenebatur, si ex hac omissione sequatur, seu sequi mors, vel damnum probabiliter poterat; peccat juxta gravitatem omissionis, modo dicto num. 8. Talis esset is qui cum posset non succurrere extrema necessitate laboranti: unde si mors sequatur, erit homicida. Talis item si quis non revelet, cum possit, insidias alteri paratas, unde sequatur ejus occisio, Talis (ex Layman loco citato) licet refragetur Suarez, tom. 5. d. 45. sect. 4. num. 3. addo Layman. l. c. cap. 1. qui hominis occisionem impedire volentem, maligna dissuasionem, ab hoc opere Charitatis avertit.

11. Discrimen autem, quod intercedit inter omittentem actionem debitam ex iustitia, de quo in Regula praecedenti; & omittentem actionem debitam solum ex Charitate, de quo hic agimus, est valde notabile. Licet enim ex vitraque omissionem, si sequatur occisio, homicidium tibi imputetur, tamen, quando teneris non omittere ex sola Charitate, non obligaris ad restitutionem damnorum, quae ex illo homicidio, seu actione etiam mortaliter peccaminosa, proveniunt. Ita Gaspar. Hurtad. d. 2. de irreg. diff. 6. num. 22. Tur de cens. lib. 9. d. 63. num. 4. ex Val. part. 2. d. 100. num. 4.

contra

Secunda Regula.

Dans operam rei illicitae.

Donde te operam rei illicitae, ex qua praeter intentionem sequitur homicidium, aut damnum; non solum expendenda est negligentia, vel diligentia in evitanda morte, seu damno: verum etiam, an actio ipsa per se sit periculosa. Nam si actio ex se periculosa est, tunc adhuc diligentiam, ne mors, vel damnum sequatur; peccatum homicidij, vel injustitiae non contingit, si de periculo saltem subdubitas: tunc enim in illa actione periculosa, tacite consentis ad damnum. Vi si, verbi gratia, pugnes cum altero, non quidem animo occidendi, sed tamen occidas. Adhibet enim diligentiam, ut non occidas, adhuc peccas mortaliter peccato homicidij casualis, si pugna sit ex se gravis, & periculosa; venialiter autem, si pugna sit levis. Contra, si quis se inebriet, quamvis illicitè agat contra Temperantiam, & quamvis, si seiverit se in ebrietate furere, & sufficienter sibi non providerit, sit homicidij, vel damni reus, si aliquem occidat; ve segetem comburat: tamen, si nesciebat se in furorem abiturum, vel si sciebat, adhibuit diligentiam ne mortaliter damnum posset contingere, aut si domo clave inclusus manserit, reus non erit damni: quia ebrietas ex se periculosa non est ad causandum homicidium, vel damnum combustionis segetis: sicuti est actio pugnandi, vel ignem temere accendi. Simili modo adulter, qui diligentiam congruam adhibet, ne adultera occidatur, proterendo, ut occultetur delictum, &c. non committit peccatum homicidij, si sequatur mors adulterae: quia adulterij actio est illicita quidem contra temperantiam, non vero ex causa in genere homicidij; & ut supponimus, sufficienti diligentia adhibita fuit, ad illud evitandum.

6. Ex homicidio autem casuali nunquam incurritur irregularitas, nisi vel quando adest negligentia in evitanda morte, & ea negligentia gravis est, & mortale peccatum; vel quando quamvis adsit diligentia sufficientis, actio tamen est ex se periculosa, ex qua sequatur mors. Lege Layman. lib. 3. sect. 3. tract. 3. part. 3. cap. 50. num. 3. & 4. (Adde omnino Coninch. d. 18. de censuris d. 9. num. 80. & Dianam part. 2. tract. 16. res. 14.) qui etiam docet, esse probabile, ut nemo se in conscientiae foro censat irregularem ex delicto, nisi delictum sit mortale.

7. Hae irregularitates ex casuali homicidio contractae, cum non sit perfectè voluntaria, hoc est, non sit ex intentione occidendi, seu ut loquitur Tridentinum sess. 24. de ref. cap. 7. ex proposito; potest, si occulta sit, absolvi, seu tolli ab Episcopo: dispensationem enim irregulartatis ex homicidio intento, quamvis hoc occultum fuerit, idem Tridentinum negat Episcopis.

contra Suarium, Avil. Dianam cit. à de Lugo. mox citand. nec incurrit ullam irregularitatem, si homicidium non intendisti; cum utriusque sis reus, si per peccatum mortale omittas, quando teneris ex iustitia (cur id addo vide mox cap. 4. §. 1. num. 6. & de Lugo tom. 1. de iust. d. 6. sect. 7. num. 94. Dicast. l. c. num. 194.) Ratio dicitur doctrina est, quia homicidium propriè peccatum est oppositum iustitiæ; quare quando non est contra iustitiam, non potest secum ducere poenam, quæ debeat ex iustitiâ, qualis est poena restitutionis; nec irregularitatem, quæ cum sit odiosa, solum intelligitur imposita propriè dicto injusto homicidio.

Et rectè Henriquez de irreg. cap. 3. num. in gloss. lit. X. dicit circa irregularitatem ex delicto Homicidij voluntarij, culpam debere esse contra iustitiam, idemque censendum esse de irregularitate ex dicto delicto, ac de obligatione restitutionis debite ex delicto.

Quando autem hoc homicidium dicendum sit ex proposito, quando casuale; ut videatur, an Episcopus possit ejus irregularitatem dispensare, si sit occultum: potest colligi ex dictis num. 2. sed distinctius vide apud Casto Palam tom. 6. d. 6. p. 15. num. 6. & apud Dian. part. 10. tract. 11. res. 20.

§. II. Praxis, quæ explicari homicidium injustum oporteat in Confessione.

Presidebat Illustriss. D. Ioan. Tortisfiglia Archiepiscopus Montis Regalis examini eorum, qui Sacris initiari postulabant; aderantque de more, Examinatores, inter quos ego minimus assidebam. Semel cum cæteris sese examini obtulit Diaconus quidam non multæ ætatis, utpote paucis antediebus aptos ad Sacerdotium annos assecutus; qui, ut à me interrogatus fuit, Ecclesiam facultati operam navaverit, respondit: Sacre Theologie, ac præsertim calibus conscientie. Hæc ad illam expressam, non natamque casum mentionem: atque ut quantum ipsa adolescens in ea disciplina profecerit, explorarem, dixi: Quæ igitur ratione te gereres, si ad te inter Confessarios jam adscriptum poenitens accederet: qui hominem se occidisse fateretur? Respondit. Certe laudare eos Confessarios non possum, qui unicam dumtaxat hujus præsertim criminis delationem in tanto tribunali sufficere, minus prudenter putant. Quinque enim interrogationes sunt superaddendæ, nisi si quando ex circumstantiis, qualitate personæ, temporis, loci, vel similibus aliqua ex illis quia res sit explorata Confessario: prætermittenda videatur.

2. Prima est de circumstantia personæ poenitentis remirum an sit Clericus, an Sacerdos; ut nimirum, quæ ratione in irregularitatem inciderit, & an in irregularitate Sacrificium celebraverit, quod fuisse novum peccatum, innotescat.

3. Secunda, de circumstantia personæ, quæ interempta est. In qua sunt distinguenda quinque genera personarum, quæ speciatim sunt Sacerdoti aperienda. Primum est ratione conjunctionis, ut si Pater, Mater, Uxor, Filius, vel alij notabiliter conjuncti, occisi fuerint. Tunc enim homicidium non solum peccatum esset contra iustitiam, sed etiam adversus pietatem Parentibus debitam. Lege nostrum opusc. Met. Conf. lib. 2. c. 5. §. 1. & 2. & in edit. Panormit. anno 1649. ibid. §. 7. num. 48. Secundum, ratione status, ut sit Clericus, vel Monachus: est enim ejusmodi homicidium in specie sacrilegij contra Religionem; & incurritur excommunicatio, Pontifici Summo reservata in c. Si quis suadente. Tertium, ratione dignitatis, ut si sit Episcopus, Archiepiscopus, Patriarcha Cardinalis, Legatus Sedis Apostolicæ, vel Nuntius; est enim adjuncta excommunicatio reservata in Bulla Cœnæ. Quartum ratione peculiaris qualitatæ quarundam personarum, quales sunt illæ, quæ adducunt viæualia ad usum Romanæ Curie; quæ ad eandem Curiam accedunt, vel recedunt ab illa, vel in illa morantur: quæ-

que ad eandem recurrunt ob lites & negotia: est enim illis excommunicatio reservata in Bulla Cœnæ contra omnes interficientes, mutilantes, percutientes, & ceteros modi personas. Quintum, ratione damni ex occisione forte secuti: quæ pacto occidens servum alterius idem damni nomine nominari debet; quia adest simul peccatum in i damni, obnoxium restitutioni pecunie æquivalens. Sic etiam occidens Patremfamilias, tenetur facere pro damno secuto familie ex morte Patris, & cetera milia.

4. Tertia interrogatio est de loco, de quo in summo sacris est innuere committi sacrilegium, & præsertim pollui Ecclesiam, si in illa cum ejus injuria aliquis occidatur; vel in notabili quantitate, vulnerati aliqui, quibus effundatur. Legi, etiam potest Villent. decis. num. 38. qui probat hoc sacrilegium non subdi excommunicationi latæ, sed ferendæ, quæ ferri non debet, homicidia dignam peraget poenitentiam. Non potest tamen Ecclesiam pollui, nec consequenter sacrilegium committi. Primum, si à puero non habente usum rationis vel ab amente aliquis occidatur. Secundò si solum vulneratus sit in Ecclesia, nec postea ex vulnere occidatur in Ecclesia ad sui defensionem, cum de gravamine inculpata tutela. Verum hæc & similia, hinc videri, & cordatè eminentissimus (magis in sapientia an in purpura? Ioannes de Lugo colligit disp. 20. de sacrilegiis, sect. 2. a. 9. §. 2.)

5. Quarta interrogatio est de auxiliis ad occisionem assumptis; sunt enim explicandi socij, cum quibus forte alium quis occidit, vel percussit: si enim alios vocavit, tot peccata commisit, quot invitavit personam quibus causa fuit & scandalum, ut & ipsi ad homicidium concurrerent, modo & numero, qui explicari solent tract. de scandalo.

6. Quintò denique, interrogandum est de duratione temporis hoc enim explicari omnino oportet, ut dignoscatur numerus peccatorum, atque actuum multiplicationem ex mala illa voluntate habituali occidendi. Quis enim improvisò hominem deliberatè necavit, annuum peccatum commisit: at si mediare, & per multum tempus inimicum occidere tentaverit; multiplicabitur numerus peccatorum. De multiplicatione, cum explicatio perdifficilis non mihi solum, sed Doctoribus semper visa fuit; agitur in opusculo Methodi Confessionis, lib. 2. cap. 1. §. 5. & deinceps, & ita quidem percipere expedire, ut ad præmi nihil supra. Atque hæc de proposita dubitatione, pro mea tenuitate, hæcenus satis.

7. Sic dum disputaret adolescens, mira voluptate ad nos admovebamur omnes; præter scientiam enim veterani Theologi, non tyronis, erat habitu corporis venusto, modestiæque, & gratiam non vulgarem in loquendo præferebat. Quare se cohibere non potuit aliqui gravis, & sermone parvus Archiepiscopus, qui exclamaret: Maeste literis, & virtute, nunquam satis laudate juvenis: Utinam Diocesis nostra tui non abimiles nancisci plurimos posset. Equidem illum ex animo spondeo, si quod pingue beneficium, vel etiam quælibet ex primariis Dignitatibus, quarum nominatio, vel collatio ad me pertinet, unquam vacet: neminem à me tibi esse præferendum. Erubuit ingenio pudore candidus adolescens, gratias apposuit egit, à nostro confectu cum plausu recessit, ac Sacerdotio omnium primus, (sic jubente Archiepiscopo) insignitus est postero die. Verum (ut miseranda est hominum conditio) nequaquam parem fortunam postea sortitus est novellus Sacerdos: siquidem paucis interjectis mensibus (heu!) Archiepiscopus extremo fato, collacymantibus omnibus, sublaesus est: meoque præsertim tanto doloris sensu, ut, cum ejus mortis memoria, mori & volo nunc orationem meam: nam propterea tantisper oro, Lector, sileamus.